

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet — Rhif 1 / No. 1
MATHAU / VARIETIES

Nid bwriad y daflen hon yw rhoi rhestrau terfynol o fathau sy'n addas i'w plannu mewn perllannau. Yn lle hynny, ceir canllawiau i'ch helpu chi benderfynu pa fathau i'w dewis. Os oes gennych unrhyw amheuan, bydd planhigfa sy'n arbenigo mewn tyfu ffrwythau yn le da i fynd am gyngor.

Yn gyntaf, rhaid i chi benderfynu beth fydd pwrpas y berllan. Gall fod yn un o'r canlynol neu'n gyfuniad ohonynt:

- Casgliad o goed ffrwythau sy'n rhoi'r adenillion ariannol gorau am yr arian a'r amser a fuddsoddwyd.
- Casgliad o goed ffrwythau a fydd yn gwella'r dirwedd ac yn rhoi cnwd o ffrwythau bron bob blwyddyn.
- Casgliad o goed ffrwythau a blannwyd yn bennaf er budd bywyd gwylt i wella'r cynefin ac fel ffynhonnell fwyd.
- Casgliad o goed ffrwythau o ddiddordeb hanesyddol lleol neu ddiddordeb cymdeithasol i fod yn fanc genynnau i'r dyfodol.

Bydd pob un o'r uchod yn arwain eich dewis o fathau. Dyma esiamplau:

Ar gyfer (a) Rhaid iddynt fod yn goed sy'n rhoi cnwd yn rheolaidd, felly dylech osgoi rhai sydd ond yn rhoi cnwd bob yn ail flwyddyn. Gelwir y rhain yn 'goed eilflwydd'. Bydd rhai mathau sy'n tyfu'n frwd, megis afal 'Bramley's Seedling' yn 'hunan anffrwythlon' a bydd angen mathau eraill i beillio, un ai o fewn eu perllan eu hunain neu o fewn hanner milltir er mwyn dwyn ffrwyth. Mae sawl math modern o eirin a rhai mathau o geirios yn hunan-ffrwythlon. Maent yn debygol o roi cnwd mwy dibynadwy na mathau hŷn sydd angen eu croesbeillio â mathau eraill.

Mae'n well osgoi gormod o fathau sy'n rhoi cnwd yn rhy gynnar, gan na fyddant yn cadw. Bydd amrywiaeth o fathau sy'n rhoi cnwd yn gynnar a chanolig i hwyr yn rhoi cynhaeaf estynedig. Ymchwiliwch i'ch marchnadoedd potensial. Beth y maen nhw ei eisiau? A gewch chi breimiwm uwch am ffrwythau a dyfwyd yn organig? Os hynny, efallai y byddwch am gael cyngor ar ba fathau sy'n llai tebygol o gael eu heffeithio gan bla ac afiechydon.

Ar gyfer (b) Mae'r dewis hwn yn boblogaidd iawn gyda thyfwyr perllannau amatur modern. Bydd dal i fod manteision ariannol os yw marchnad yn chwilio am ffrwythau anarferol neu fathau traddodiadol. Gyda'r dewis hwn, gellir plannu'r amrywiaeth mwyaf o fathau o ffrwythau pan nad yw materion ariannol yn hollbwysig.

Ar gyfer (c) Gyda'r dewis hwn, gellir gadael y ffrwyth heb ei gynaeafu. Fel ffynhonnell fwyd, y mathau sy'n aeddfedu ar ddiwedd yr hydref neu ddechrau'r gaeaf fydd fwyaf buddiol i adar dros y gaeaf. Gall perllan o'r fath gynnwys coed eraill sy'n dwyn ffrwyth megis Criafol (*Sorbus aucuparia*), Celyn (*Ilex aquifolium*) ac Afalau Surion Bach (*Malus cultivars*). Mae nifer o'r rhain yn rhoi paill da i afalau.

Ar gyfer (d) Ceir ymwybyddiaeth gynyddol am y dreftadaeth o fathau o ffrwythau a dyfwyd ym Mhrydain dros y tri i bedwar cant o flynyddoedd diwethaf. Cofnodwyd dros 6,000 o fathau o afalau, 2,000 o fathau o ellyg a 300 o fathau o eirin. Tyfwyd nifer o'r rhain mewn ardaloedd daearyddol bychain. Bydd plannu perllan o ffrwythau anarferol neu leol yn helpu i gadw rhai mathau gwerthfawr.

Mae gan bob math o goed ffrwythau fathau sy'n blodeuo ar wahanol adegau. Cânt eu grwpio i fathau cynnar, canol tymor a hwyr. Yn fras, bydd eirin yn blodeuo ym mis Mawrth, gellyg ym

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet — Rhif 1 / No. 1
MATHAU / VARIETIES

mis Ebrill a'r rhan fwyaf o afalau ym mis Mai. I sicrhau'r lefel orau o groesbeillio ac felly'r cnwd gorau o ffrwyth, dylai pob math gael o leiaf un math arall o'r un grŵp peillio wedi'u plannu gerllaw. Bydd hyd yn oed mathau hunan-anffrwythlon yn elwa o hyn.

Mae pob math o ffrwyth perllan yn gallu gwrthsefyll rhew. Serch hynny, mae rhew yn gallu difrodi'r blodau. Fel rheol, wrth i'r flwyddyn fynd yn ei blaen, bydd y perygl o rew yn lleihau. Golyga hyn bod mwy o berygl i eirin nac i afalau. Os yw materion ariannol yn bwysig i berllan, yna gellir ystyried hyn gyda chymhareb y mathau o ffrwyth a blannir.

Bydd ffrwythau perllan ar eu gorau ar wahanol adegau yn dibynnu ar y math. Heb gyfleusterau storio arbenigol, dewiswch fathau y gellir eu gwerthu a'u bwyta yn syth o'r goeden neu sydd angen cyfnod storio byr yn unig (gweler taflen 4 yn y gyfres hon – "Casglu a Storio").

Blas

Ym Mhrydain, dosberthir mathau o afalau, gellyg ac eirin yn rhai bwyta, coginio neu bwrpas deublyg. Fel rheol, mae mathau i'w bwyta yn llai, yn fwy lliwgar ac yn fwy melys. Tra bod hyn yn ganllaw defnyddiol, ni ddylech eu dilyn yn rhy llym. Mae blas yn fater personol a goddrychol iawn. Gall fod un fath o ffrwyth bwyta yn siarp ond yn flasus i un person ond yn sur iawn i un arall. Gall y mathau bwyta fod yn flasus iawn wrth eu coginio heb fod angen melysyddion ychwanegol i'w mwynhau. Mae hwn yn ffactor pwysig wrth ystyried materion dietegol.

Lleoliad

Os yw eich perllan mewn lleoliad anarferol neu ar uchder, bydd angen i chi ganfod pa fathau sy'n tyfu orau. Y canllaw gorau wrth ddewis mathau sy'n tyfu'n dda yn eich sefyllfa chi yw holi tyfwyr perllannau eraill mewn safleoedd tebyg. Bydd rhai planhigfeydd yn gallu rhoi cyngor ar ba fathau sydd eisoes wedi profi'n llwyddiannus mewn sefyllfaoedd tebyg.

Mae rhai mathau wedi profi'n fwy llwyddiannus ar uchder dros 1000 o droedfeddi. Yn eu plith Tom Putt, Mere de Menage, Court Pendu Plat a mathau eraill sy'n blodeuo'n hwyr sy'n llai tebygol o gael eu difrodi gan rew. Gwelir rhai mathau sy'n addas i'w tyfu ym Mhowys ar boster Glasu (y gallwch ei lawr lwytho fel PDF o www.glasu.org.uk) a rhestrir rhai eraill yn y tabl isod:-

Afalau bwyta	Cynnar	Beauty of Bath Discovery George Cave
	Canol tymor	Charles Ross Ellison's Orange Afal Glansevin Afal Pig Aderyn
	Diwedd tymor	Ashmead's Kernel King's Acre Pippin Leathercoat Claygate Pearmain
Afalau coginio	Cynnar	Burr Knot Afal Tynyrwydd
	Canol tymor	Lord Derby Tom Putt The Reverend W. Wilks Afal Pig yr Wydd
	Diwedd tymor	Mère de Ménage Lane's Prince Albert Bramley's Seedling

**Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet — Rhif 1 / No. 1
MATHAU / VARIETIES**

Afalau seidr		Breakwell's Seedling Broom Apple Raglan Redstalk
Gellyg	Cynnar	Jargonelle Beth
	Canol tymor	Beurré Hardy Concorde Milton Court
	Diwedd tymor	Winter Nelis Josephine de Malines Catillac (cooker)
Gellyg Perai Cymreig		Burgundy Gwehelog Berlanderer Red
Eirin		Victoria Marjorie's Seedling Shropshire Prune Damson